

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE DER
KONINKLIJKE NEDERL. AKADEMIE VAN
WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM

OVER 1945

VERSLAG

VAN DE DIALECTEN-COMMISSIE OVER 1945

De Dialecten-commissie moet haar verslag over 1945 aanvangen met een woord van nagedachtenis aan haar voorzitter, Prof. Dr. Jac. van Ginneken, die op 20 October na een ziekte van slechts enkele dagen overleed. Sinds 1933 had hij het voorzitterschap bekleed. Een lange reeks van publicaties getuigt van zijn groote belangstelling voor de studie der Nederlandsche dialecten, waarvan hij een der baanbrekers was en die hij op velerlei wijze, niet in de laatste plaats ook als academisch docent, gestimuleerd heeft. Het is te betreuren, dat hij geen gevolg meer heeft kunnen geven aan zijn plannen, zijn laatste levensjaren daadwerkelijker in dienst te stellen van de dialectologie dan in de voorafgaande jaren het geval had kunnen zijn. Wel was het tijdens den oorlog onder zijn leiding ingestelde onderzoek naar de dialecten van Marken, Volendam en Monnikendam goeddeels voltooid, maar de taak, deze publicatie persklaar te maken, blijft aan zijn leerlingen voorbehouden. Ook het op grond van de vragenlijsten nos. 11 en 12 ingestelde onderzoek naar de pronominale aanduiding, onder zijn leiding door een van zijn leerlingen ingesteld, heeft hij niet meer voor den druk gereed kunnen maken.

De commissie heeft in haar vergadering van 12 November in de voorzitters-vacature voorzien door de benoeming van Prof. Dr. C. G. N. de Vooy, die deze benoeming voorloopig heeft aangenomen. In de vergadering der Afdeling Letterkunde van dien zelfden dag werden op voorstel der commissie Dr. C. B. van Haeringen en Prof. Dr. G. Royen tot gewoon lid benoemd. Overigens bleef de samenstelling der commissie dezelfde.

De dertiende vragenlijst, welke reeds in September 1944 persklaar lag, maar die tengevolge van de oorlogsverrichtingen dat jaar niet kon verschijnen, is in December 1945 aan de medewer-

kers toegezonden. Deze lijst bevat een aantal vragen over de volksnamen van planten en bloemen en enkele landbouwwerktuigen.

Met groote voldoening kan de commissie vermelden, dat haar bureau gedurende den oorlog geenerlei schade heeft ondervonden. De vragenlijsten en andere belangrijke documenten, die voor een deel buiten het Trippenhuys in veiligheid waren gebracht, bleven alle behouden, en werden voor zoover ze elders berustten, in den loop van 1945 weer teruggebracht. Daarentegen bleek bij een contrôle van de medewerkers, dat velen onder dezen, tezamen enkele honderden, overleden waren of door verhuizing naar elders niet meer in de gelegenheid verkeerden, de vragenlijsten behoorlijk in te vullen. Dit laatste geldt in het bijzonder voor de geëvacueerde en verwoeste gebieden van ons land. Om in dit verlies zooveel mogelijk te voorzien, zette het bureau enkele maanden na de bevrijding een actie voor uitbreiding van het aantal medewerkers in, die tot dusver geslaagd mag heeten en die naar we vertrouwen den achterstand spoedig zal hebben ingehaald.

Het aantal nieuwinge vulde vragenlijsten was ook over 1945 nog gering, mede doordat om verscheidene redenen weinige oude lijsten werden uitgezonden. Op 31 December 1945 bedroeg het aantal ingevulde vragenlijsten: voor lijst 1: 2294, voor lijst 2: 2278, voor lijst 3: 2351, voor de gemeenschappelijke vragenlijst: 1897, voor lijst 4: 1576, voor lijst 5: 1584, voor lijst 6: 1339, voor lijst 7: 1297, voor lijst 8: 1291, voor lijst 9: 1091, voor lijst 10: 1157, voor lijst 11: 1016, voor lijst 12: 678. Het totale aantal lijsten bedroeg: 19849.

Ook de coda-traces van de kaarten, welke ter bewerking waren gegeven aan den Topografischen Dienst, bleken den oorlog veilig te hebben doorstaan. Enkele maanden na de bevrijding kwamen van zes kaarten tegelijk drukproeven binnen. De Topografische Dienst zal intusschen voorloopig weinig of geen gelegenheid hebben, om de overige nog onafgedrukte kaarten te bewerken, zoodat met eenige vertraging in de verschijning van de vierde aflevering van den atlas ernstig rekening zal moeten

worden gehouden. Het bureau werkte inmiddels regelmatig door aan het in kaart brengen der gegevens. De secretaris bracht in het najaar een bezoek aan Vlaanderen, teneinde het tijdelijk verbroken contact met de Vlaamsche dialectologen en in het bijzonder dat met de Leuvensche Dialectcentrale van Prof. Grootaers weer te herstellen. Reeds eerder waren uit Leuven trouwens alweer gegevens binnengekomen voor de te teekenen kaarten.

De tijdelijk wetenschappelijke assistent J. M. L. Peters voltooide in den loop van het jaar het in kaart brengen der gegevens van de elfde vragenlijst, die een overzicht geven van de pronominale aanduiding. Het is nog niet bekend op welke wijze dit werk, dat op initiatief van Prof. van Ginneken werd ondernomen en onder zijn leiding werd verricht, zal worden uitgegeven.

De oorlogsomstandigheden in het begin van het jaar en de gebrekkige reisgelegenheden na de bevrijding waren oorzaak, dat de commissie nog niet overging tot het uitschrijven van nieuwe symposia. Het ligt echter in haar bedoeling, in den loop van 1946 de dialectologen en andere belangstellenden opnieuw enkele malen bijeen te roepen, teneinde speciale onderwerpen op het gebied der dialectwetenschap gezamenlijk onder het oog te zien.

In de „Bijdragen en Mededeelingen” der commissie verschenen geen nieuwe deelen, maar wel werd begonnen met het zetten van het verslag van het vijfde symposion en de bijdrage van Dr. A. Weijnen over het dialect van Achthuizen, beide reeds in het vorige jaarverslag vermeld.

De werkzaamheden van het administratieve personeel bleven ook in de eerste maanden van 1945 nog aanmerkelijk geringer dan tevoren, zoodat het ook nu weer een deel van den beschikbaren tijd kon wijden aan het excerpereen van periodieken, het bijwerken van de bibliografische hulpbronnen van het bureau en het ordenen van het knipselarchief. Het aantal bezoekers en schriftelijke vragen om inlichtingen steeg vrijwel terstond na de bevrijding en bereikte weldra weer het vooroorlogsche peil.

Gering bleef daarentegen nog het aantal dergenen, die de bibliotheek bedachten en wier namen in bijlage I worden ver-

meld. Met des te grooter waardeering moet daarom melding worden gemaakt van twee bijzonder waardevolle geschenken. Het eerste was van Prof. Dr. H. Burger, die ons zijn bloemlezing en overzicht der Stadfriesche, Amelandsche en Biltsche letteren, „Avondrood” schonk, benevens het daarvoor gebruikte materiaal. Het tweede was van den heer Johan Winkler, die ons uit de nalatenschap van zijn grootvader Dr. Johan Winkler diens briefwisseling schonk met een groot aantal Nederlandsche en buitenlandsche taal- en letterkundigen betreffende zijn „Algemeen Nederlandsch en Friesch dialecticon” (1874), bovendien twee jaargangen van Gezelle's „Duik-almanak”, de volledige verzameling van Gezelle's „Loquela” (1881—1895) en een doorschoten exemplaar van het „Woordenboekje van het Overijselsch” van J. H. Halbertsma (uit den Overijsselschen volks-almanak voor 1836), met aantekeningen in handschrift van M. de Haan Hetteema.

Het Rijkssubsidie bedroeg dit jaar wederom *f* 4400.—. Op verzoek der commissie verleende het bestuur van de Afdeeling Letterkunde der Akademie uit haar budget over 1944 nog een aanvullend subsidie van *f* 2000.—, waarvan echter *f* 1000.— gereserveerd bleef voor het volgende jaar. Het subsidie van de provincies Groningen, Gelderland en Noordbrabant (respectievelijk *f* 200.—, *f* 200.— en *f* 100.—) was op het eind van het jaar nog niet ontvangen. Van de donateurs, wier namen in bijlage II worden genoemd, werd slechts *f* 18.— aan donaties ontvangen, aangezien de commissie het wenschelijk achtte, geen bijdrage te vragen over het jaar 1945, waarin geen enkele publicatie vanwege het bureau kon worden toegestuurd.

Mej. J. C. Daan wijdde ook in het afgelopen jaar weer een deel van haar tijd aan het werk der Dialectencommissie. De wetenschappelijke assistent J. M. L. Peters eindigde zijn werkzaamheden op 18 Augustus wegens verandering van werkkring. Mej. A. van Sorgen werd met ingang van 1 April van dit jaar overgeplaatst van de Volkskunde- naar de Dialectencommissie. Met ingang van 15 November werd de heer P. Vreeken als

tijdelijk wetenschappelijk assistent voor halve dagen aangesteld. De heer J. L. van der Vlis werd op 12 December als kantoorbediende aangenomen. Het verlof, met ingang van 1 December 1944 aan den heer G. J. Schiering verleend, werd voor onbepaalde tijd verlengd.

*Namens de Dialecten-commissie der Koninklijke
Nederlandsche Akademie van Wetenschappen:*

C. G. N. DE VOOYS, *voorzitter*

P. J. MEERTENS, *secretaris-penningmeester*

BIJLAGE I

Lijst van personen enz., die in 1944 boeken en handschriften aan het Centraal Bureau voor Nederlandsche en Friesche dialecten schonken.

Dr. H. J. E. Endepols, Dr. K. Heeroma, Dr. W. Gs. Hellinga, J. Storms, Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging, H. de Vries.

BIJLAGE II

Lijst van Donateurs van de Dialecten-commissie.

M. E. Daan, Prof. Dr. C. F. A. van Dam, J. W. H. M. Dols, Drentsche Vereeniging te Amsterdam, Dr. H. E. J. Endepols, Dr. K. Fokkema, Mej. Dr. H. C. M. Ghijsen, Prof. Dr. C. B. van Haeringen, Dr. J. van Ham, Joh. Heesterbeek S. J., Dr. W. Gs. Hellinga, Mej. Dr. A. R. Hol, Mevr. Dra. H. A. Huijgens—Wijma, Dr. W. A. F. Janssen, Mr. G. H. Lambert, Mej. Dr. J. H. van Lessen, Mej. C. A. A. Mulder, Prof. Dr. J. W. Muller, Mej. M. Th. Neujean, P. Reinkingh, J. M. Renders, Prof. Dr. A. A. van Schelven, A. J. Schreuder, Dr. J. Smit, Dr. G. Stuiveling, Dr. J. Tans, Mej. J. Tinbergen, Prof. Dr. M. Valkhoff, P. van Vliet, J. H. de Vree van Gelder, Dr. J. Wils.